

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

CSEPELI GYÖRGY, ÖRKÉNY ANTAL

Nagy örömünkre szolgál, hogy a *Kötő-jelek* 2023-as évfolyamában bemutatjuk az ELTE TáTK Szociológia Doktori Iskola hallgatóinak legújabb munkáit. Összesen hét tanulmányt válogattunk be a kötetbe, amelyek tematikailag jól tükrözik a mai magyar szociológia két nagy érdeklődési körét. Az első részbe azokat a tanulmányokat válogattuk, melyeknek a fókuszában a jelen magyar társadalom problémái állnak. A második részbe került tanulmányokban ott van a múlt, de annak sajátos közép-kelet-európai változata, az a múlt, ami nem múlik el.

Elsőként Fazekas Anna klasszikus szociológiai módszerekkel dolgozó, a szerző kreativitásáról tanúskodó tanulmányát mutatjuk be, amelynek témája a mai magyar ifjúság. A tanulmány érdeme, hogy a szerzőtől távol áll az egyneműsítés, és eredeti fogalomalkotása révén képes megmutatni „az ifjúsági probléma” sokszínűségét. Életközelpontba hozza az elégedettekől a szorongókig ívelő skála szerint képezett csoportok tagjait.

Pócsi Orsolya Magyarország egyik leginkább deprivált térségét, az észak-magyarországi régiót hozza közel az olvasóhoz. A tanulmány értéke, hogy visszanyúl Szabó Zoltán közel 100 évvel ezelőtt íródott szociográfiai szövegeihez, kimutatva a sok változás ellenére szívósan megmaradt változatlanlanságot. A szerző mégsem adja fel a reményt, alkalmazva a nemrég elhunyt A. Gergely András „térségiség”-fogalmát, amelynek fókuszában Észak-Magyarország esetében a dac és a helytállás ethosza áll.

György Tamás a rendszerváltás második szakaszának szociológiai változásaira reflektál dolgozatában. A szerző a magyar büntető igazságszolgáltatás történetében bekövetkezett páratlan büntetőjogi fordulatot elemzi, melynek eredményeképp megnőtt a börtönépesség, csökkent a büntetett előéletűek utógondozása, és szigorodott az ítélkezési gyakorlat. Mindezt annak kontextusában, hogy Magyarországon időközben nem nőtt, hanem csökkent a bűnözés.

Cziner Szilvia rendkívül érdekes esettanulmányában azt mutatja be, hogy a Covid-járvány időszakában egy adott közigazgatási egységben egy szociálpolitikai ellátásért felelős szervezet hogyan kényszerült digitális átállásra. A tanulmányból kiderül, hogy a digitális átállás látszólag sikeres volt, de azok számára, akiknek nem voltak eszközei, hogy belépjenek a digitális térbe, súlyos negatív következményekkel járt. A szerző tartózkodik az általánosítástól, de kézenfekvő a következtetés, hogy amit leírt, az feltehetően Magyarország más településein is hasonló módon ment végbe.

László Tamás tanulmányában a jelenbe szövődő múlt tudati mintáit keresi, melynek során az 1948 és 1989 közötti államszocializmusra vonatkozó emléktartalmakat tipizálja. Eredményei azt mutatják, hogy a mai magyar társadalmat megosztja az államszocializmust némiképpen sommásan „kommunistának” nevezett korszak emlékezete. Vannak, akiknek ez a szó tabu, és vannak, akik még mindig őrizik kapott sebeiket. A szerző felvet egy további kutatásra érdemes kérdést, amely a 20. század más magyar traumái, Trianon és a holokauszt emlékezeteinek összevetését jelentené.

Rakovics Zsófia – rendkívül kifinomult módszertani eszközökkel készült – tanulmánya a magyar országgyűlésen elhangzott beszédek és hozzászólások szövegkorpuszát elemzi gépi eljárással. A tanulmány módszertani kifinomultsága nem ellensúlyozza az interpretáció gyengeségeit, amire egyébként a szövegkorpusz történelmi és politikai kontextusainak beemelése bőven adna lehetőséget. Ennek dacára a szöveg számos új ötletet ad az olvasónak, és beindítja a kutatói fantáziáját.

Harsányi Péter tanulmánya teljesen szűz területre merészkedett, és a kevesek által ismert, két világháború között megjelent *Társadalomtudomány* című folyóirat elemzésébe kezdett. Ennek során feltárta a két világháború közötti kor magyar társadalmát leginkább foglalkoztató két kérdés, a kisebbségi és a nemzeti problematika diskurzusának dinamikáját. A tanulmány újdonsága, hogy megmutatja a lap szerzőinek politikai sokszínűségét. A tanulmány azt ígéri, hogy a szerző, kutatása befejezésével, új perspektívába helyezheti a társadalomtudománynak a Horthy-korszakban betöltött szerepét.